

Reactie rapport Stelsel in groei: Een onderzoek naar financiële tekorten in de jeugdzorg

Tekorten in jeugdzorg structureel; Erkenning en gezamenlijk als Rijk en gemeenten buigen over oplossing

Vrijdag 18 december is het onderzoek van AEF gepubliceerd over de vraag hoeveel middelen gemeenten structureel nodig hebben om hun taken voor jeugdzorg goed uit te kunnen voeren. Het onderzoek laat zien dat gemeenten in 2019 zo'n € 1,7 miljard meer uitgeven aan jeugdzorg dan dat ze aan middelen ontvangen. Dat is een van de conclusies van onderzoek dat adviesbureau AEF deed in opdracht van het Rijk en de VNG.

Rapport in de context van jeugdhulpregio Holland Rijnland

Het rapport is voor gemeenten in Holland Rijnland een bevestiging van de toenemende financiële problemen die ze in de afgelopen jaren ondervonden. De uitgaven aan de tekorten op de jeugdzorg heeft ervoor gezorgd dat de financiële situatie van gemeenten verder onder druk is komen te staan. In het rapport staan voor ons geen grote, onverwachte zaken. Tegelijkertijd is het voor het eerst dat er zo'n totaalbeeld is geschetst waarin stevige conclusies worden getrokken en onderbouwd.

De uitkomsten van het onderzoek maken inzichtelijk dat de ontwikkeling van de uitgaven niet houdbaar is. Het is daarom noodzakelijk om de effectiviteit en beheersbaarheid te vergroten, zowel door aanpassingen aan het stelsel (Rijk) als door effectievere sturing (gemeenten). Het effectiever sturen is een van de speerpunten van het nieuwe beleid dat gemeenten in Holland Rijnland hebben vastgesteld. In dat kader gaan we de komende tijd het gesprek tussen gemeenten en met aanbieders in de regio intensiveren. We zetten onverminderd door op normaliseren, demedicaliseren en eigen kracht. Daarnaast herkennen we de adviezen van AEF aan gemeenten en zetten we in op maatregelen die leiden tot een doelmatigheidswinst, de belemmeringen voor uitstroom en de monitoring op beleidsdoelen versterken, zodat tijdig bijsturen mogelijk is.

Daarnaast dragen we bij door onze ervaringen en kennis te delen in de landelijke overleggen tussen Rijk en VNG om te komen tot afspraken over structureel budget en benodigde maatregelen.

De belangrijkste bevindingen op hoofdlijnen: Kinderen langer in zorg, stijging gemiddelde kosten per cliënt en heroverwegen beleidstheorie Jeugdwet

Uit het onderzoek blijkt dat de kosten voor jeugdzorg toe nemen door ontwikkelingen als het feit dat kinderen steeds langer jeugdhulp ontvangen en de gemiddelde kosten per cliënt stegen, zo becijferde AEF. Wat dit precies veroorzaakt, kwam niet uit het onderzoek. Het aantal kinderen met een kinderbeschermings- of jeugdreclasseringsmaatregel nam in de periode 2015 - 2019 af. Het lijkt er volgens de onderzoekers ook op dat investeren in preventie niet direct leidt tot lagere kosten in de Jeugdwet.

Het onderzoek maakt inzichtelijk dat de brede inzet op preventie en vroegsignalering vooralsnog geen kosten bespaart, maar leidt tot een verhoogd voorzieningenniveau met hogere kosten. De onderzoekers hebben met andere woorden de verwachte boeggolf – eerst extra uitgaven die later leiden tot lagere uitgaven – niet kunnen aantonen. De onderzoekers stellen vraagtekens bij onderdelen van de beleidstheorie van de Jeugdwet en concluderen dat een maatschappelijk debat

over het benodigde voorzieningenniveau gewenst lijkt. De onderzoekers geven aan dat de extra inzet op preventie mogelijk wel tot een hoger welzijn bij kinderen en hun ouders heeft geleid. Ook kunnen hierdoor besparingen in andere domeinen zijn gerealiseerd. Dit viel echter buiten de scope van het onderzoek. Deze bevindingen sluiten aan op het beeld dat we in onze regio zien.

Aanbevelingen voor besparing en verbetering

AEF doet in het rapport ook aanbevelingen voor besparingen en verbeteringen. Onderzoekers zien ruimte om de Jeugdwet doelmatiger en doeltreffender uit te voeren. Zo geeft het onderzoek aanleiding tot een discussie over en verdere uitwerking van het beoogde voorzieningenniveau van de Jeugdwet. Ook wordt gemeenten bijvoorbeeld geadviseerd belemmeringen voor uitstroom te onderzoeken en daarop te sturen. Deze bevinding sluit aan op de wijze waarop gemeenten nu de inkoop voor 2022 organiseren en de gesprekken die we met aanbieders voeren.

Daarnaast is ook de invoering van een inkomensafhankelijke eigen bijdrage onderzocht. In de door AEF berekende variant kan hiermee € 0,8 tot € 1,2 miljard worden bespaard c.q. inkomsten worden opgehaald. De precieze inzet van deze maatregel is nog niet duidelijk. Dit moet ook blijken uit de gesprekken tussen VNG en Rijk. In onze reactie aan de VNG geven we mee dat we positief staan tegenover de invoering van een inkomensafhankelijke eigen bijdrage, maar belangrijk is dat betaalbare zorg voor degen die het echt nodig heeft beschikbaar blijft.

Vervolgtraject

Het Rijk en de VNG buigen zich in nauwe afstemming met het veld de komende tijd over de fundamentele vraag hoe zorg voor jeugd op een passend niveau te houden met voldoende budget én grip op de uitgaven.

Eind februari 2021 zullen, tussentijds, de contouren van mogelijke scenario's van middelen en maatregelen bestuurlijk tussen Rijk en VNG worden besproken. Ook wordt eind februari met een brede delegatie van het kabinet gesproken over de financiële situatie van gemeenten, mede vanwege het enorme tekort wat in het onderzoek is geconstateerd.

Het gesprek over structureel budget en maatregelen zal tijdig worden afgerond, zodanig dat de opbrengsten een zwaarwegende inbreng zijn voor de kabinetsformatie. Als Rijk en VNG er onderling niet uitkomen, wordt een commissie van wijzen benoemd om tot arbitrage over te gaan.